Balio Sruogos laiškas Juozapui Sruogai, 1937-05-02, iš Kauno – į Tilžę

Mielas Juozapai, / Sklypų kaina mūsų rajone sparčiai kyla.

Mielas Juozapai,

Sklypų kaina mūsų rajone sparčiai kyla. Mūsų kaimynas Darginavičius [1] pardavė po 5 Lt metrą, – prieš mėnesį, – o dabar jau vertinama po 7 Lt metras. Matyti, kainos dar kils. Eventualiai kils kaina ir tavo sklypo. Mano kaimynas Lišauskas [2] pirko iš Darginavičiaus 1 800 metr. – biznio sumetimais, statydintis nemano, bet lauks, kol kainos pakils. Dabušis [3] savo sklype su vienu kaimynu nori daryti savo sklypo drenažą. Jis rengėsi rašyti ir tau [4], kviesdamas prisidėti ir tavo sklypą drenuoti. Bet, mano išmanymu, tau nėra jokio reikalo tai daryti, – tavo sklypo žemė geresnė negu Dabušio, – nėra šlapia, yra joje ir juodžemio paviršiuj, o pas Dabušį – tik molis [5]. Bet štai va – kitas reikalas. Čia visi kaimynai – senesni gyventojai, naujakuriai ir būsimi naujakuriai – organizuojas pravesti miesto vandenį. Mat, su vandeniu mūsų rajone padėtis kiek blogesnė: paviršutinis vanduo, gert nelabai tinka (yra organinių dalių), ir to paties ne visuomet yra (Dabušis išsikasė šulinį – o vandens nėra). Tai higienos ir gaisro sumetimais padėtis nėra geistina. O antra – šiokioje padėty baisiai sunkiai išsprendžiama kanalizacijos problema. Kur dėti išleidžiamą vandenį ir sutras? Daryti sugeriamus šulinius? Bet podirvis yra toks, kad jis vandenį praleidžia, ir sugeriamieji šuliniai nuolat terš geriamųjų šulinių vandenį.

Tat visi kaimynai susitarė prašyti miesto valdybos, kad pravestų miesto vandenį. Turint gerą vandenį, kanalizacijos reikalai savaime išsisprendžia: gali drąsiai statyti porį 3–4 metrų gylio sugeriamus šulinius – ir [1r] // [1v] // viskas. Miesto valdyba dabar turi reikalingų vamzdžių – galėtų padaryti. Jei proga bus praleista ir valdyba darbus nukels į kitą rajoną – tai greit nebebus galima prisišaukt. Miesto valdyba praveda magistrales su tokia sąlyga: pusę išlaidų padengia ji, o pusę išlaidų – gyventojai. Tik gyventojų padengimas – kitokios rūšies: gyventojai sumoka oficialiai ne už pravedimą, bet duoda M. valdybai avansą – būsimo vandens sąskaiton. Už įmokėtą avansą miestas duos vandenį, – vandeniu padengs avansą. Vadinas, įdėti pinigai nežus. Miestui pinigai reikia duoti ne iš karto, – duos „išsimokėjimui“. Svarbu Miestui parašas, kad už tiek ir tiek bus vanduo sunaudotas. Mes visi pasirašėme, bet faktinai niekas iš mūsų labai rimtai nesirengia mokėti. Pav., yra tokia Fryko gatvė, visai privatiška, miestas pravedė vandenį tokiomis pat sąlygmis, kaip aš sakau, bet praėjo jau 4 metai, vanduo jau seniai yra, o miestas avanso iki šiol nė nepaprašė! Panašiai turbūt bus ir pas mus. Tavo daliai pasižadėjimas tenka 300 litų. Net ir tuo atvėju, jei tu nemanytum statyti namų, jei manytum sklypą parduoti – ir tuo atveju tu nieko nenustosi, – sklypas su vandentiekiu daug vertingesnis, sklypo kaina pakils, o pasižadėjimą miestui perims pirkėjas. Tik dabar apie pardavimą nevertėtų galvoti. Sklypai čia brangs, – o kad bus vanduo, – netrukus metras išaugs iki 10 Lt.

Dėtis tau prie „kompanijos“ yra dar vienas pliusas. Miestas praveda tiktai magistrales – gatvėmis, o prisijungimas į sklypus – yra privatus daiktas. Tavo sklypas – toli nuo magistralės ir vienam kada nors [2r] // [2v] // jungtis – brangiai kainuotų (Reinhartas [6] ir Sakavičius [7] neprisideda – pinigų neturi). Dabar – ir privatus prisijungimas vyks kompanijos tvarka – bus daug pigiau.

Piešiny punktyru pažymėta maždaug vandentiekio linija. Nuo Penčylo [8] namų eina privatinė Tavo – Dabušio – Mikšio [9] linija, – jos pravedimas kainuoja 3–4 kartus pigiau, negu miesto linijos. Šios linijos pravedime dalyvautumėte trys – tai kainuotų jau visai nebrangiai. Skaitliukai vandeniui būtų Penčylos namuose – kad tolimesnė linija būtų galima pigiau daryti. O jei kompanijoj nedalyvautum, ateity vienas sumanytum jungtis su Ramiąja gatve ir skaitliuką statyti savo namuose, reikėtų vesti linija (vamzdžiai), kaip miesto valdyba nustatė – tai jau būtų labai brangiai.

Tat, visaip apsvarsčius, atrodo, kad tu, prisidėdamas prie kompanijos su pasižadėjimais, absoliučiai nieko nenustosi, tik savo sklypo kainą pakelsi.

Pagaliau, tavo prisidėjimas vienu atvėju tavęs nebeliečia, bet užtat labai opiai paliečia visus kaimynus: mums ne tiktai trūktų pasižadėjimo 300 Lt, bet trūktų ir kompaniono. Be tavęs – per maža suinteresuotų žmonių gatvėje, miesto valdyba nenori vesti. Tat ir šiuo atžvilgiu mums labai svarbu, kad prisidėtum. Kasimas šulinio (gero, su pompa) kainuoja apie 250 litų dabar, – ir tai dar vandens reikalas netikras, o kanalizacijos problema (prie šulinio, be miesto vandens) pasilieka neišsprendžiama, – jos paliatyvus išsprendimas kainuotų tuomet 500–600 litų! [3r] // [3v] // Šį dalyką aš esu minėjęs ir p. Bronei [10], – ji pati mielai sutiko, tik ketino dar tavęs atsiklausti. Nuo tavęs atsako negavau, o reikia prašymo reikalas greitai spręsti. Tai aš, pasinaudodamas p. Bronės sutikimu, kompanijai pareiškiau, kad tu sutinki, – tavo sutikimą ir įrašėme į prašymą, – belieka gauti tiktai tavo parašas. Būtų gerai, kad neatsisakytum prisidėti (tavo neprisidėjimas – sugriautų visą kompanijos planą) ir atsiųstum savo sutikimą raštu. Reikėtų rašyti maždaug taip: „Kauno miesto Burmistrui [11]. Prisidėdamas prie Baranausko ir Ramiosios gatvės gyventojų ir naujakurių prašymo pravesti vandentiekį Baranausko ir Ramiosios gatvėmis, prisidedu ir prie įvardintame prašyme išdėstytų pasižadėjimų. Būtent: pasižadu sumokėti 300 Lt būsimojo vandens suvartojimo sąskaiton“.

Šiaip ar taip, tavo atsakas yra skubiai reikalingas.

Šiems visiems reikalams vadovauja inž. Mikšys ir miesto valdybos sekretorius Pečkaitis [12] (jis ten savo namus turi).

Pastaraisiais laikais mano sveikata gerokai pablogėjo.

Laukiu atsakymo ir tikiuos, kad tu neatsisakysi prisidėti.

Labų dienų tau ir p. Bronei nuo mūsų visų [13].

Balys [14]

Kaunas gegž. 2 d. [15]
[4r] // [4v] //

KOMENTARAI

[1] Adolfas Darginavičius (1886–1974) – laivų mechanikas, jūrų inžinierius. 1935–1939 m. karo laivo „Prezidentas Smetona“ vyriausiasis inžinierius mechanikas. Nuo 1939 m. Susisiekimo ministerijos inspektorius.

[2] Vladas Lišauskas (1899–1975) – ekonomistas, savanoris. 1931–1940 m. bendrovės „Lietuvos cukrus“ prekybos skyriaus vedėjas.

[3] Stasys Dabušis (1889–1974) – kalbininkas, vertėjas. 1927–1938 m. Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos darbuotojas.

[4] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausias Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, Užsienio reikalų ministerijos tarnautojas, 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje.

[5] Juozapas Sruoga anksčiau prašė brolio Balio Sruogos padėti išspręsti keletą problemų dėl sklypo ir jame planuojamo statyti namo; rašė, kaip pavyko parduoti seną automobilį:

„Mielas Bleslavai,

Ačiū už laišką. Tu būsi jau gavęs mano aliarmuojantį laišką del mūsų sklypo. Namų pliano mes dar neturime. Mūsų dipl. – architektas, mat, tą plianą daro, taip sakant, priepuolamai; jis šiaip tarnauja „Pienocentre“. Mes jį norime raginti kuo greičiausia užbaigti, – bet vis dar negalime del kai kurių dalykų susitarti. Gal tu būtum geras ir prie progos, bet galimai greičiau, su p. Mikšiu apžiūrėtum mūsų sklypą nusausinimo (drenavimo) atžvilgiu. Aš mat sklypo plianą esu išsiuntęs į Kauną, taip kad nelabai įsivaizdinu, kuria kryptimi reiktų pravesti nusausinimo vamzdžius, kiek tas nusausinimas turėtų kainuoti, kas ir kaip greit jį galėtų atlikti. Aš manau, kad tu, su inž. Mikšiu pasitaręs, galėsi man į tuos visus klausimus apytikriai atsakyti. Nenoriu aš diskvalifikuoti savo architekto, bet visgi tai jaunas ir dar neturįs pakankamo prityrimo. Jis daugiau gal braižytojas, o ne statytojas praktikas. Aš mat jokiu būdu nenorėčiau pasistatyti namą drėgmėje ir braidyti po purvyną sklype rudenį ir pavasarį. – Statybą noriu pradėti, kaip tik bus galima. Norėčiau būtinai dar šiais metais užbaigti. Kaip brangios yra plytos? Ką tu manai apie akc. bendrovę „Nuosavybė“ ir apie namus, kuriuos numatoma statyti valstybės ir savivaldybės tarnautojams tarp Kauno ir Petrašiūnų. Apie tai buvo plačiau rašyta „Lietuvos aide“ balandžio 28 d. N 187. Gal tu ką nors daugiau žinai apie tuos reikalus? Dėl visko pasiteirauk pas inž. Mikšį, kiek jis paimtų už namą 12 × 14 metrų (be salkų įtaisymo) (taip sakant, „unverbindlich“ [*vok* be įsipareigojimo]). – Apačioj penki kambariai. –

Šiandieną pardaviau savo automobilį. Jis tikrai buvo man per didelis (96 PS), suvartodavo labai daug benzino, ir apie naudojimąsi juo Lietuvoje negalėjo būti ir kalbos. – Prieš keletą dienų teko matyti ir išmėginti žymiai mažesnį auto (34 PS) – „Fordą“, bet ne vokišką (man tvirtino, kad tai angliškas, bet aš manau, kad tai buvo iš Kopenhagos). Tas automobiliukas man ir mano žmonai labai patiko. Jame yra vietos sėdėti 4 dideliems žmonėms. Aš lengvai ir patogiai telpu tiek prie vairo, tiek užpakaly. Kaina 5 970 litų; atmetus muitą liktų apie 5 000 litų. Tikiuosiu už parduotą auto nusipirkti tokį „Fordą“ ir dar kišenėj litų 2 000 Lt.

Labų dienų poniai Vandai, Daliai ir tau iš mūsų visų.

Juozapas“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1937-05-03, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 857, l. 1r–v).

[6] Teodoras Reingardas (1883–1947) – 1937 m. – jūrininkas, karininkas, inžinierius, projektavęs namus, prižiūrėjęs statybos darbus, matininkas.

[7] Juozapas Sakavičius (g. 1901) – Kauno daržininkas, buvęs Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris.

[8] Kazimieras (Kazys) Penčyla (1892–1975) – karininkas, kapitonas. Sklypo ir namo Ramiojoje g. 17 šeimininkas. Jo namo projekto autorius – inžinierius Kazys Sienkevičius.

[9] Mikšys Liudas (1888–1968) – statybos inžinierius, hidrotechnikos ir vandentiekio specialistas.

[10] Bronė Jazbutytė-Sruogienė (1896–1950) – Juozapo Sruogos žmona.

[11] Antanas Merkys (1887–1955) – karininkas, teisininkas. 1933–1939 m. Kauno miesto burmistras.

[12] Jonas Pečkaitis (1904–1979) – Kauno miesto savivaldybės sekretorius, gyvenęs Baranausko g. 4.

[13] Juozapui Sruogai ir jo šeimai linkėjimų siuntė Balio Sruogos žmona Vanda Daugirdaitė-Sruogienė (1899–1997) – 1928–1939 m. Kauno III valstybinės gimnazijos istorijos mokytoja, ir rašytojo dukra Dalia Sruogaitė (1925–2015) – Kauno III valstybinės gimnazijos mokinė.

[14] Balys Sruoga (1896–1947) – Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto dėstytojas; nuo 1932 m. – profesorius.

[15] Išliko Juozapo Sruogos atsakymas į šį jam adresuotą brolio Balio Sruogos laišką:

„Mielas Boleslavai,

Tik vakar naktį grįžo Bronė. Ji papasakojo reikalą del prisidėjimo prie vandentiekio prijungimo. Šiandien gavau ir tavo laišką. Aš tam reikalui pilnai pritariu; tik mat mūsų sklypas pirktas Bronės vardu, tai turbūt jos, o ne mano parašas – pasižadėjimas reikalingas. Tokį pasižadėjimą (sulig tavo redakcijos) Bronė šiandien siunčia Kauno Burmistro vardu.

Labai ačiū tau už nuvežimą Bronės į sklypą ir visus tavo patarimus. Būčiau tau labai dėkingas, jeigu tu progai pasitaikius pasamdytum žmogų, kurs galėtų suarti sklypo žemę ir eventualiai užvežti mėšlą. Visas išlaidas grąžinsiu su padėka. Rudenį reikės pasirūpinti ir del medelių. –

Vakar išgabenau savo seną auto į Kauną. Jį nupirko žydas inžin. Jodidio. – Tu turbūt Kaune pamatysi tą auto. – Naujį auto gausiu tik už mėnesio. Turbūt reikės iš Berlyno su juo atvažiuoti. O gal pavyks gauti per „Pillau“. –

Gal tu prie progos Vailokaičio biurui pasakytum, kad jis mano automobilio pardavimu jau nebesirūpintų (aš to biuro adreso neturiu). –

Gavau laišką iš Liolės. Jis gauna ir skaito mano užsakytus laikraščius. Skaito ir broliukai. – Šiaip nieko ypatingo nerašo.

Mano sveikata irgi nekokia. Paskutiniu laiku mėginu gydytis biologiniu metodu. Taip vadinamas „biologische Sepdelen – Therapie“ [*vok* biologinė „Sepdelen“ praparatų terapija]. – Neva tie vaistai visai nekenksmingi, bet kartais labai gerai gelbsti. Tik Lietuvoje jų, rodos, negalima gauti. Progai pasitaikius aš tau galėčiau parūpinti. Tau tiktų: „Sepdelen No 5, Nervöse Erkrankungen des Herzens“ [*vok* nerviniai širdies susirgimai]. Vaistai trijų laipsnių: „normal“ [*vok* normalaus stiprumo] (Rm 4, 25.-), „stark“ [*vok* stiprūs] (Rm 5.-) ir „doppelstark“ [*vok* dvigubo stiprumo] (Rm 6.-). Reikia gerti į dieną tris kartus (balti milteliai). – Neva išvalo visą organizmą. Pradedama nuo preparato „normal“. –

Tuo tarpu tiek. Rašyk!

Bronė vėl neužilgo vyks į Kauną.

Labų dienų poniai Vandai, Daliai ir tau iš mūsų visų.

Brolis Juozapas

1937 V 4. –“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1937-05-04, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 857, l. 1r–v).